

Népszabadság
2016. augusztus 1

Amerika: Clinton vagy Trump?

Dobozi István

A világ legnagyobb cirkusza – mondják az egy éven át tartó amerikai elnökválasztási kampányról. A Circus Maximust a show-biznisz hangulatú elnökjelölő pártgyűlések testesítik meg. A július végén egymás után megtartott látványos clevelandi és philadelphiai konvenciókon Donald Trump lett a republikánusok és Hillary Clinton a demokraták hivatalos elnökjelöltje. Két ellentmondásos megasztár, akik az utóbbi hónapokban Amerika politikai reklámarcaivá váltak. Az elkövetkező negyedévben a cirkuszkocsi továbbgurul és minden korábbinál izgalmasabb véghajrá várható az Egyesült Államok elnöki címének elnyeréséért november 8-án. Milyen esélyekkel, előnyökkel és hátrányokkal száll ringbe a két jelölt?

Hosszú évtizedek óta nem volt Amerikának két ennyire népszerűtlen elnökjelöltje. A CBS News/New York Times júliusi közvélemény-kutatása szerint a megkérdezettek feltűnően magas aránya (67 százaléka) számára Hillary Clinton „nem becsületes és szavahihető” politikus. Ez megdöbentően magas arány azután, hogy éveken keresztül őt tekintették Amerika „legcsodálatraméltóbb asszonyának”. Úgy tűnik, hogy a Clintont korábban árnyékként kísérő botrányok (Whitewater, Bengázi, csillagászati előadói díjak a Wall Streettől stb.) sokkal nagyobb súllyal esnek latba azzal, hogy az ország legmagasabb politikai állását célozza meg. A magánszerverügy közelmúltban lezárult FBI-vizsgálatából különösen kedvezőtlenül jött ki a közvéleményben a volt külügyminiszter.

Igen rosszak Trump mutatói is: az amerikaiak 60 százaléka kétségbe vonja alkalmasságát az elnöki posztra. Még a republikánus szavazók egyharmada is elutasítja őt túlzottnak tartott önközpontúsága és gyakori szélsőséges kijelentései miatt. Ráadásul Trump soha életében nem töltött be semmilyen közhivatali funkciót, szemben Clintonnal, aki first ladyként, szenátorként és külügyminiszterként komoly politikai tapasztalatokra tett szert az elmúlt 25 évben.

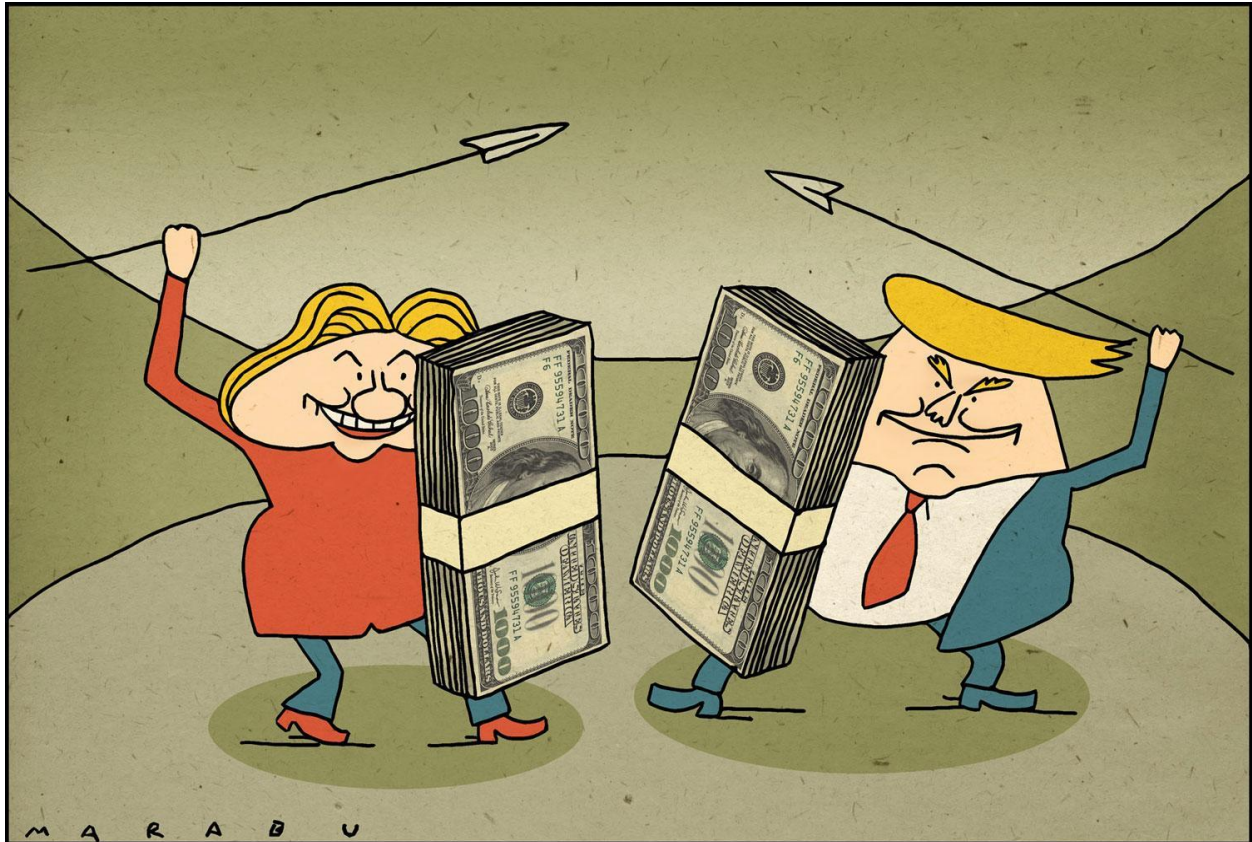
Mivel bőségesen támaszkodhatnak egymás fogyatékoságaira, minden valószínűség szerint az amerikai politikai történelem egyik legnegatívabb és legdurvább kampánya várható a választások napjáig hátralévő negyedévben. E téren Trump nem kis előnnyel rendelkezik Clintonnal szemben. A részben a show-biznisz által celebbé vált milliárdos nagymestere a modern médiákra alapozott kommunikációs fogásoknak, a televízióra fölépített politikai propagandában verhetetlen, szemben Clintonnal, aki nem számít se magával ragadó tömegszónoknak, se született médiaszemélynek. Egymás hibáira fognak lecsapni maximálisan. Hillary: Trump az országra világra rendkívül veszélyes demagóg diktátor, aki alkalmatlan elnöknek. Trump: Hillary egy

csalárd politikus, a belterjes washingtoni establishment és a status quo embere, aki alkalmatlan elnöknek. Kedves amerikai szavazó, tessék választani: nyerjen a kevésbé fekete ördög?

Annak ellenére, hogy Amerikának a többi nehézsúlyú gazdaságnál gyorsabban sikerült kikerülni a 2008-as pénzügyi válságból és a „nagy recesszióból” a lakosság kétharmada úgy érzi, hogy „az ország rossz úton jár”. Ebben minden benne van: a lomha gazdaság, a jól fizető „kékgalléros” állások zsugorodása, a tovább mélyülő jövedelemegyenlőtlenségek, a közbiztonság romlása a lassan rutinszerűvé váló tömeglövöldözésekkel, a terrorizmustól való növekvő félelem, a faji ellentétek újbóli kiéleződése, a Washingtonot megbénító kétpárti patthelyzet, az értelmetlennek és költségesnek tartott külföldi katonai kalandok, valamint az USA gyöngülő globális hatalma.

E lehangoló társadalmi háttér termékeny talajából nőhettek ki az előválasztási folyamatból olyan establishment-ellenes, „vasvillás” populista lázadók, mint Trump a jobboldalon és Bernie Sanders a baloldalon. Amerika már nyolc évvel ezelőtt is nagyon akarta a változást. Barack Obama a „Change is coming” („Jön a változás”) jelszavával győzött 2008-ban a republikánus John McCain ellen. Ám Obama 2008-as és 2012-es változtatási ígéreteiből kiábrándítóan kevés valósult meg. A széttöredezedett, és jóval a lehetőségei alatt teljesítő társadalom komor képe ma még élesebben jelenik meg az amerikaiak többsége szemében, mint nyolc évvel ezelőtt. Mára a szupergazdag családok 1 százalékának kezébe ment át a nemzeti vagyon negyven százaléka. A pénz, a dúsgazdag donorok uralják a politikát és a választásokat. Az amerikaiak mindinkább úgy érzik, hogy az „egy ember – egy szavazat” demokratikus szabályát mára az „egy dollár – egy szavazat” elve váltotta fel. Ez a társadalmi mélyháttér Clinton ellen dolgozik, aki az amerikai politikai establishment egyik legismertebb arca, rövid időn belül szupergazdaggá vált politikai kapcsolatai révén és választási kampányát a tehetős donorok adományáiból finanszírozza (egyedül Soros Györgytől 25 millió dollárt kapott), szemben Trumpgal, aki jórészt a saját pénzét költi. Ilyen háttérrel Clintonnak nem lesz könnyű csupán az „obamai örökségre” támaszkodva győzni Trump ellen.

Az elnökjelölő konvenciók a rendszerint előre elkönyvelt jelöltek megkoronázásán túl egy fő célt szolgálnak: az előválasztások megosztottságát félretéve szoros pártegységet demonstrálni a megválasztott jelölt mögött. Ezt csak részben sikerült elérni az elmúlt napokban, különösen a republikánusoknál, ahol sokan magát a megválasztott jelöltet tartják a legfőbb megosztó tényezőnek. Vannak, akik továbbra is megkérdőjelezik Trump republikánus mivoltát, azzal vádolva őt, hogy külső betolakodóként „ellenséges kisajátítást” hajtott végre a párton belül. A rendkívül erős Clinton-gyűlölet ma a párt legfőbb egységesítője. Mindazonáltal Trump sikeresen távozott a botrányokban sem szűkölködő Clevelandből. A küldöttek kis részének nyílt lázadását sikerült letörni és – ami fontosabb – az „Amerika mindenekelőtt” zászlaja alatt a konvención elfogadott pártprogramba beemelték a trumpizmus számos lényeges elemét, közte a bevándorlás korlátozását (beleértve a falépítést a mexikói határon), a szabad kereskedelem visszafogását és Kína toronymagas exporttöbbletének megregulázását, valamint az ideológiai célú demokráciaexport föladását („söpörjünk először a saját házunk előtt” – mondta Trump az utóbbival kapcsolatban).

A philadelphiai jelölő gyűlést sem kerülte el azonban a botrány. Már a konvenció előtt napnál világosabb volt, hogy Sanders híveinek egy része korántsem lelkesedik Clintonért. Ezután – a konvenció színhelyén tüntetéseket kiváltva – olaj volt a tűzre, amikor a kiszivárogtatott levelezésekből kiderült, hogy a pártvezetés – szabálytalanul és szisztematikusan – Sanders ellen, Clinton javára befolyásolta az előválasztási versengést. Ez csak tovább mélyítette a Clinton- és Sanders-táborok közötti megosztottságot. A konvenció által jóváhagyott választási pártprogramba – az egység látszatának megőrzéséért – a Clinton-szárny kénytelen volt beemelni az elfogadott pártprogramba Sanders „demokratikus szocialista” platformjának számos elemét, köztük a minimális bér jelentős emelését, a Wall Street pénzügyi manipulációinak megnyirbálását, a választási kampányfinanszírozás reformját, a jövedelemegyenlőtlenség mérséklését, az illegális bevándorlás „humánus” kezelését és a szabad kereskedelmi egyezmények Amerika javára történő átgondolását. Trumppal élesen ütközve, a külpolitikai program kiáll az USA globális vezető szerepének fenntartásáért, a „demokrácia védelméért” és a NATO megerősítéséért az „orosz agresszió” ellen.

Clintonnak – Trumppal szemben – szinte semmit nem kellett tenni a választási koalíciójának kialakítására. Csupán kényelmesen beült a már kétszer is sikeresnek bizonyult obamai koalícióba, amely a diplomás technokrata elitből, nőkből és kisebbségekből – afroamerikaiakból és spanyol ajkúakból – tevődik össze. Ma már a hispanok erős támogatása nélkül nem lehet elnökválasztást nyerni Amerikában. Trump nagy szívességet tett Clintonnak azzal, hogy agresszív bevándorlásellenességével a választási mérleg nyelvének szerepét játszó hispan népcsoportot végleg a demokraták ölébe lökte. Ha ebben a helyzetben sem tud majd Clinton győzni, azt csak magának köszönheti.

Clinton számára Trump egyértelműen a „rozsdáövezetben”, azaz a Nagy-tavak ipari depresszióban szenvedő államaiban jelenti a legnagyobb veszélyt. Itt Clinton még Sanders ellen is nagyon sebezhető volt, elvesztette például a nagyon fontos Michigant, amelyet viszont Trump fölényesen hozott. Lázadó „Brexit-hangulat” van a Nagy-tavak partjain. Nem véletlen, hogy Trump sokkal jobban szerepelt ebben a politikailag dühös fehér munkások által lakott térségben, ahol pedig Obama négy évvel ezelőtt zsinórban mindent vitt, és ezáltal győzött.

Trump olyan jól jött ki a clevelandi pártgyűlésből, hogy a Cintonnal szembeni erőfelmérésnél némileg előnybe került a legutóbbi közvélemény-kutatásokban, ám valószínűleg csak a rövid távú konvenció „emelő hatás” miatt. Hol van már a páni félelem a republikánusoknál, hogy Trumpgal olyan katasztrófális vereséget szenvedhetnek, mint amilyen Barry Goldwateré volt 1964-ben, amikor 50 állam közül 44-et veszített el a demokrata Lyndon Johnson ellen. Ezzel együtt a legtöbb választási előrejelzés Clinton győzelmét várja november 8-án. Én is így gondolom, aki 30 éve „testközelből” követtem az amerikai belpolitikát, annak összes meglepetésével, amelyeket eddig Trump futószalagon szállított.

Van-e Trumpnak esélye a végső győzelemre? Van, egy szűk sávon, amihez optimálisan három dolognak kell összejönnie. El kell hódítania Clintontól az úgynevezett „Reagan-demokratákat” és függetleneket, akik semmiképpen nem akarnak Clintonra szavazni. Fontos lesz a részvételi arány a szavazás napján: az úgynevezett választói „lelkessedési tényező” az ingatlanmágnás mellett szól, aki Cintonnál hatékonyabban képes feltűzteni és mozgósítani a híveit. Végezetül Trump bízhat abban, hogy a közvélemény-kutatásokban feltűnően jól szereplő harmadik párti libertárius Gary Johnson és a zöldpárti Jill Steint főként Clintontól vesznek majd el szavazatokat, úgy mint Ralph Nader 2000-ben, aki harmadik párti „ünneprontóként” akaratlanul is megágyazott a republikánus George W. Bush győzelmének Al Gore ellenében.

Trump nagy szívességet tett Clintonnak azzal, hogy agresszív bevándorlásellenességével a választási mérleg nyelvének szerepét játszó hispán népcsoportot végleg a demokraták ölébe lökte. Ha ebben a helyzetben sem tud majd Clinton győzni, azt csak magának köszönheti.

A szerző főtanácsadó, a Világbank volt vezető közgazdásza

@ 2016 Népszabadság